

Selv om det umiddelbare landskabelige indtryk af Lolland er ret fladt, udgør den sydøstlige del af egnen omkring Maribosøerne en charmerende kontrast.

Foto: Ole Malling

Røgbølle Sø.

Lolland har været overskredet af gletschere mange gange i løbet af den sidste istid – Weichsel istiden. Det er imidlertid isfremstød fra den seneste del af Weichsel, der har givet landskabet sit nuværende udseende.

Genfremstød i slutningen af Weichsel Istid

Selv om Weichsel istiden var ved at slippe sit tag over Europa, forekom der i de sidste faser en række såkaldte genfremstød. Et genfremstød er en mindre udløbsgletscher, der kortvarigt rykker frem over et område, selv om "hovedisen" overordnet set er vigende. Disse genfremstød gled ind over Lolland fra øst og sydøst for omkring 17.000 år siden.

Ikke alle steder var de sidste genfremstød i stand til at skjule det landskab, der var dannet tidligere. Flere steder kan man derfor se landskabsformer, der er dannet af ældre gletschere. Sådanne former afslører sig for eksempel ved langstrakte bakkedrag, de såkaldte randmoræner, der har en helt anden retning end hovedparten af områdets bakker. Bakkedraget omkring Maribosøerne er et eksempel på et sådant "gammelt" istidslandskab. Det er dannet i forbindelse med afsmeltningen af den is, der skred ind over Danmark fra nordøst for omkring 21.000 - 23.000 år siden og nåede frem til den såkaldte Hovedopholdslinie, der kan følges gennem Jylland fra Padborg i syd til Viborg i nord, hvorfra den står et knæk ud til Bovbjerg ved Vestkysten.

Foto: Ole Malling

Dødislandskabet omkring Maribosøerne. Nederst til højre ses Søholt Gods

Maribosøerne er skabt af dødis

Bakkelandskabet omkring Maribosøerne er et såkaldt dødislandskab, der er dannet under afsmeltningen af en

stor isoleret isblok. Afsmeltningen er foregået over flere tusinde år og var således endnu ikke overstået, da de sidste genfremstød skred ind over Lolland fra øst og sydøst for omkring 17.000 år siden. Da ismassen i disse genfremstød havde en ringe tykkelse, har den formodentlig ikke været i stand til at glide ind over dødisklumpen, men har blot omsluttet området. Derfor er landskabet i dag efterladt med det præg, som isen for 21.000 - 23.000 år siden gav det. Vest, syd og øst for Maribosøerne er landskabet derimod præget af genfremstødene fra øst og sydøst.

Dale skabt af smeltevand

Nordøst for Maribosøerne gennemskæres landskabet af en markant dal, der kan følges fra Saksøbing Fjord over Saksøbing til Bredningen ud til Guldborgsund. I bunden af dalen løber den lille Flintinge Å. Dalen er udformet af is og smeltevand, men har formodentlig eksisteret lang tid før istiden. Den er formodentlig anlagt som en brudzone i den højtliggende kalkundergrund, der udgør basis for istidsaflejringerne mange steder på Lolland. I løbet af istiden er dalen blevet "genbrugt" af is og smeltevand, der har uddybet sprækken, hvorved den i dag fremstår som en bred og fladbundet dal. Geologerne mener, at dalen primært har fået sit nuværende præg af den is og det smeltevand, der blev dannet i forbindelse med gletscherfremstødet for 21.000 - 23.000 år siden. Herved er dalen endnu et eksempel på et ældre istidslandskab, der ikke er blevet overpræget i nævneværdig grad af de senere genfremstød.

Det sydlige Lolland

Går man op i fugletårnet ved sydenden af Røgbølle Sø, får man et fint kig ud over det sydlige Lolland. Herfra kan man tydeligt se, at landskabet er udpræget fladt. Det opbygges af moræneler og er dannet ved frismeltning af materiale, som var optaget i gletscherens bund. Man kalder dette landskab for et bundmorænelandskab.

LANDSKABET OMKRING MARIBOSØERNE

Det er afsat oven på en sandet og gruset smeltevandslette, der er dannet under afsmeltningen af tidligere gletschere. Herved var landskabet fladt, allerede før de sidste ismasser gled ind og afsatte deres dække af moræneler. Da de sidste ismasser, der trængte ind over området, ikke dannede randbakker ved at skubbe jordlag op foran sig, kan man sige at bundmorænen "begravede" den gamle smeltevandslette.

Selv om ismasserne ikke påvirkede landskabet synderligt, da de skred ind over området, kan man alligevel visse steder fornemme en lille forskel i topografien. Omkring Kettinge og Nysted samt i området ud mod Guldborgsund på den sydøstligste del af Lolland, kan man måske ane, at bundmorænelandskabet har et svagt bølgende udseende. Det består af en række langstrakte, lave "rygge" der adskilles af mellemliggende lavninger. "Ryggen" er meget langstrakte i retningen østsydøst – vestnordvest. Det kan godt være svært at få øje på. Men fænomenet kaldes terrænstribe og er et resultat af gletschersålens påvirkning af jordoverfladen. Terrænstribe afspejler isens retning ind over området.

Flere steder på Lolland kan man se en meget karakteristisk stenbestrøning, hvoraf Frejlev Skov og det nærliggende Frejlev Enghave er nogle af de gode steder. Her

kan man se, hvordan isen har efterladt landskabet, da den endelig var smeltet væk. Områderne har aldrig været under plov, hvorfor stenene har fået lov til at blive liggende.

Foto: Peter Warma-Moors, GEUS.

Den spidse sten midt i billedet kaldes Knækkerygstenen. Den ligger i bundmorænelandskabet mellem Frejlev Skov og Roden Skov helt ud mod Guldborgsund. Her har den ligget, lige siden, den blev efterladt af isen for tusinder af år siden.

Landskabet omkring Maribosøerne Hvorfor er der så fladt på Lolland?

Øst og syd for Maribosøerne er landskabet fladt som en pandekage. Det er formet af gletsjere, der i sidste istid skred ind over Lolland fra tre forskellige retninger. Men hvor man på det nærliggende Møn kan se imponerende bakke drag, så har isen på Lolland efterladt et ret fladt, men særdeles frugtbart dække af fed morænejord.

Det er således ikke uden grund, at der dyrkes sukkerroer på Lolland, da planten stiller store krav til jordbunden, der ikke må være mager. Visse steder kan man desuden iagttage nogle ejendommelige striber på morænefladen eller en stenbestrøning, der næppe ses mangen til andre steder. Et godt udgangspunkt for en geologisk oplevelse af denne del af landet finder man ved Maribosøerne.

Hvor:

Ti kilometer sydøst for Maribo ved den sydligste ende af Røgbølle Sø.

Koordinater:

54.707285
11.574266

Find flere steder på:
www.geus.dk/naturperler

GEUS

www.geus.dk

Tekst:

Geolog, naturvejleder Tove Stockmarr